

СУЧАСНИЙ СТАН ІХТІОФАУНИ БАСЕЙНУ РІЧКИ ТЕРЕСВА

Куртяк Ф.Ф.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», кафедра зоології

Річка Тересва – права притока р. Тиси, створена злиттям річок Брустуранка і Мокранка. За витік річки прийнятий витік струмка Турбатський (р. Брустуранка). Довжина водотоку за струмком Турбатський - р. Турбат – р. Брустуранка – р. Тересва – 90,8 км. Площа водозбору 1220 км². Висота витоку 1703 м і гирла 226 м над рівнем моря. Основні праві притоки Мокрянка: довжина – 32 км площа водозбору - 230 км²; Терешівка (28,0 км, 113 км²); Лужанка (34,0 км, 148 км²).

Єдиною монографічною працею, яка дає уявлення про іхтіофауну Закарпаття на початок ХХ століття, є книга відомого натураліста В. Владикова. Спеціальних досліджень з іхтіофауни Тересви не проводили. Найбільш повними публікаціями, де наводиться перелік видів круглоротих та риб, що трапляються у басейні річки Тересва є роботи *Е. К. Власової*, що відмічає 37 видів рибоподібних, *Ј. Кошчо* – наводить 25 видів та *І. Й Великопольського*, *Л. А.Потіша*, що описують 26 видів з 9 родин здобутих на 7 ділянках довжиною 5600 метрів у межах іхтіологічного заказника "Усть-Чорна". Поряд з цим, 16 видів іхтіофауни із басейну Тересви знаходимо у колекції Зоологічного музею Національного науково-прородничого музею Національної академії наук України. Таким чином, наразі залишається достеменно невідомим видовий склад та зміни іхтіофауни з часом, що й визначає актуальність даної роботи

Для роботи було використано експедиційні дані, зібрані в басейні річки Тересва протягом 2004–2017 років. За цей час було опрацьовано матеріали з 9 локацій, як в основному руслі так і в притоках (р. Брустуранка, р. Мокрянка, р. Терешівка та р. Лужанка). Усі риби були виловлені за допомогою дрібновічкового сачка, ставних пасток (раколовок) і вудок (Дозвіл Держкомрибгоспу України №004 від 15 лютого 2008 року виданий Головному управлінню Закарпатдержрибоохорони). Після вилову риби були визначені до виду і відпущені. Також було проведено аналіз уловів місцевих рибалок безпосередньо на місцях проведення досліджень. Загалом зібрано дані щодо 421 особини рибоподібних, що належать до 37 видів риб із 12 родин. У роботі використані також матеріали аналізу фондових колекцій риб Зоологічних музеїв Національного науково-прородничого музею Національної академії наук України, Ужгородського національного університету та відомих нам літературних джерел.

Порядок рядів та родин, а також латина видів прийняті за Н. Г. Богуцкою та А. М. Насекою

Іхтіофауна басейну річки Тересви за нашими даними, матеріалами зоологічних музеїв та літературних джерел представлена 42 видами риб та 1 – круглоротих, що належать до 9 рядів, 12 родин, 36 родів. Із яких нами виявлено лише 37 видів. Не зустрічались нами, наведені для Тересви у минулому: *A. ruthenus*, *B. sapa*, *R. rutilus*, *P. cultratus*, *T. tinca*, *S. glanis*. Три види риб вказані нами у басейні Тересви вперше: *P. parva*, *R. albipinnatus Vladykovi*, *O. mykiss*. Тож із певною умовністю можна дійти висновку, що іхтіофауна р. Тересва змінилася за останні 60 років на 21 %.

Розподіл та відносна чисельність круглоротих та риб за ділянками річки Тересви, за нашими даними, нерівномірні. Найбільше видове багатство спостерігаємо у межах нижньої течії (31 вид із 37), найменше – 10 видів, у межах верхньої течії, таке ж видове багатство спостерігаємо і у досліджених притоках. Методи вилову риби різнилися, тому можемо порівнювати лише відносну чисельність риб за кількістю особин у відловах. У межах нижньої течії домінуючим видом є *Ch. nasus*. Значно меншої чисельності сягають, проте не є рідкісними у цій ділянці басейну Тересви наступні 9 видів: *B. carpathicus*, *B. barbatus*, *G. gobio*, *A. bipunctatus*, *A. albus*, *S. cephalus*, *S. balcanica*, *B. barbatula*, *H. hucho*. Середня течія Тересви бідніша за видовим складом і включає 20 видів. Чисельними видами є *E. danfordi*, *B. carpathicus*, *Ch. nasus*, *Th. thymallus*. Звичними – *T. souffia*, *Ph. phoxinus*, *O. mykiss*, *C. cf. poecilopus*. Зустрічаються рідко – *B. barbatus*, *G. gobio*, *R. albipinnatus*, *A. bipunctatus*, *S. cephalus*, *B. barbatula*, *H. hucho*, *S. trutta morfa fario*, *L. lota*, *C. gobio*, *Z. streber*, *Z. zingel*. У межах верхньої течії видовий слід відповідає такому і основних обстежених приток і включає 10 видів рибоподібних. Найчисельнішими у виловах є 3 види: *T. souffia*, *Ph. phoxinus*, *S. trutta morfa fario*. Звичними є – *E. danfordi*, *Th. thymallus*, *Z. streber*. Представлені у виловах однією чи кількома особинами – *B. carpathicus*, *Ch. nasus*, *O. mykiss*, *C. cf. poecilopus*.

З'ясовано, що аборигенна іхтіофауна басейну річки Тересва нараховує 40 видів та підвидів круглоротих та риб, 3 види представляють адвентивний компонент (*C. gibelio*, *P. parva*, *O. mykiss*). За особливостями поширення і біології лише 11 видів, що складає 25,6% іхтіофауни, представляють теплолюбивий лімнофільний комплекс (*C. gibelio*, *P. parva*, *A. albus*, *R. rutilus*, *T. tinca*, *C. taenia*, *M. fossilis*, *S. glanis*, *E. lucius*, *G. cernuus*, *P. fluviatilis*), решта – 32 види (74,4%) – відносяться до переважно холодолілюбивого реофільно-окситофільного комплексу.

У складі круглоротих та риб річки Тересви, як частина басейну Дунаю, є 6 ендемічних для Дунаю видів (6,45%): *E. danfordi*, *G. uranoscopus*, *R. albipinnatus*, *H. hucho*, *G. schraetser*, *Z. streber*, а також 2 види, що є ендемами басейнів Дунаю та Дністра: *R. kesslerii*, *Z. zingel*.

За особливостями поширення і біології лише 11 видів, що становить 25,6% іхтіофауни, представляють теплолюбивий лімнофільний комплекс (*C. gibelio*, *P. parva*, *A. albus*, *R. rutilus*, *T. tinca*, *C. taenia*, *M. fossilis*, *S. glanis*, *E. lucius*, *G. cernuus*, *P. fluviatilis*); решта – 32 види (74,4%) –

відносяться до переважно холодолубивого реофільно-окситофільного комплексу